

EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI

AYLIK EKONOMİ BÜLTENİ

KASIM 2015

Sayı 31

EBSO EKONOMİ BÜLTENİ

DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ GELİŞMELER

Küresel ekonomi gündemi ve iş dünyası, Paris'teki terör saldırılarıyla birlikte Avrupa genelinde ve uluslararası ölçekte artan güvenlik sorununa odaklanmıştır.

Benzer biçimde, Antalya'da gerçekleştirilen G-20 liderler zirvesinin ana gündemini Paris'teki terör saldırıları ve artan güvenlik tehdidi oluşturmuştur. Buna karşın, ekonomiyle ilgili planlanan görüşmeler gerçekleştirilmiş ve sonuç bildirgesinde "ekonomilerin gerçek ve potansiyel büyümesini yükseltmek, istihdam oluşumunu desteklemek, dayanıklılığı güçlendirmek, kalkınmayı teşvik etmek ve politikaların kapsayıcılığını artırmak için beraber hareket etme konusunda kararlı davranılacağı" belirtilmiştir. Büyümenin güçlü ve kapsayıcı olması konusunda son derece kararlı olduğuna ve daha fazla, daha kaliteli istihdam politikasından vazgeçilmeyeceğine de dikkat çekilmiştir.

Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından yapılan açıklamada, dünyanın birçok ülkesinde hem kısa hem de uzun dönemde büyümenin itici gücünün altyapı yatırımları olduğu, bu tür yatırımların istihdamı da artırdığı ifade edilmiş ve bu nedenle altyapı yatırımlarının desteklenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Fitch Ratings, küresel petrol piyasalarında arz ve talep dengesizliği nedeniyle varil başına fiyat tahminlerini aşağı yönlü revize etmiştir. Yeni fiyat tahminleri Brent petrol için 2016'da varil başına 55 dolar ve 2017 için 65 dolar olarak belirlenmiştir.

Küresel imalat PMI değeri Ekim ayında, bir miktar yükselişle 51,4 düzeyinde gerçekleşmiştir.

ABD

ABD'de sanayi üretimi Ekim ayında, %0,1 artış olması yönündeki beklentilerin aksine %0,2 azalmıştır. Söz konusu gerilemede sıcak havanın elektrik talebini azaltması ve petrol sanayinde devam eden kesintilerin etkili olduğu düşünülmektedir.

Tüketici fiyatları Ekim ayında beklentilere uygun biçimde %0,2 oranında artış göstermiştir. Aynı dönemde üretici fiyatları ise beklentilerin tersine %0,4 gerilemiştir. ÜFE düşüşünde özellikle gıda fiyatlarındaki gerilemenin etkili olduğu belirtilmiştir.

Amerikan Merkez Bankası (FED)'nin Aralık ayında faiz artımına başlayacağına ilişkin öngörüler güçlenmektedir. Ancak IMF, FED'in enflasyonda toparlanma işaretleri görene kadar faiz artırımını konusunda beklemesi gerektiğini belirtmiştir.

İmalat PMI değeri Ekim ayında, son 6 ayın en yüksek değerini alarak 54,1 düzeyinde gerçekleşmiştir.

EURO BÖLGESİ – AB

Bölgenin para birimi Euro, Paris'te meydana gelen terör saldırıları sonrası, Avrupa'nın görünümüne ilişkin artan yatırımcı endişeleriyle birlikte 6 ayın en düşüğüne gerilemiştir. Buna karşın, uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Standard&Poor's, Avrupa ülkelerinde terör olaylarındaki artışın ülkelerin kredi notunu tek başına etkilemeyeceğini ancak giderek artan terör tehdidinin nihai olarak bölgenin ekonomik büyümesine zarar verebileceğini belirtmiştir. Benzer şekilde Avrupa Merkez Bankası (AMB) da terör olayları sebebiyle ekonomik anlamda çok kötü bir tabloyla karşılaşılacağını belirtmiştir.

Bölge ekonomisi 3. çeyrekte %0,3 ile beklentinin altında büyümüştür. Böylece ekonomik toparlanmanın kırılgan olduğu anlaşılmaktadır.

AMB'nin, düşük enflasyonla mücadele için ek teşvik politikasına başvuracağına dair beklentiler, tüketici güveni endeksini olumlu yönde etkilemektedir. Son açıklanan veriler itibarıyla, tüketici güveni beklentilerin altında düşüş gerçekleştirmiştir. Zira AMB, enflasyonun hedef düzeyine yükselmesi için gereken her şeyin yapılacağını belirtmiştir.

İmalat PMI değeri Ekim ayında çok hafif bir yükselişle 52,3 düzeyinde gerçekleşmiştir.

JAPONYA

Japonya Merkez Bankası (BOJ)'nın güncel olarak gerçekleştirdiği toplantıda parasal teşvik programını değiştirmeme kararı almış olması, enflasyon eğiliminin iyileşmeye devam ettiği yönünde en güçlü kanıt olarak dikkat çekmektedir.

Japonya'da GSYİH'nın ikinci çeyreğin ardından üçüncü çeyrekte de %0,8 daralmış olması ekonominin resesyona girdiğini göstermiştir. Böylece ekonomi yönetimin değiştiği 2012 Aralık ayından beri ekonomi iki kez resesyona girmiş bulunmaktadır. İşletme yatırımlarındaki zayıflık ve daralan stokların yanında, Çin ekonomisindeki büyümenin yavaşlaması ve zayıf küresel ekonomik görünümün, Japon şirketlerinin harcama ve üretim yapma konusunda geri adım atmasına neden olduğu, bunun da ekonomik daralmayı etkilediği düşünülmektedir.

İmalat PMI değeri Ekim ayında bir miktar yükselişle 52,4 düzeyinde gerçekleşerek, sanayi üretiminin Şubat ayından beri en iyi performansı sergilediğini ortaya koymuştur.

GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER

ÇİN

Güncel olarak yapılan bir araştırma, dünyanın en büyük 50 bankasının aktif toplamının yaklaşık üçte birini Çin bankalarının oluşturduğunu ortaya koymuştur. Bu bağlamda, dalgalı bir seyir izleyerek de olsa Çin'in küresel ekonomi de giderek liderliğe yükseldiğine ve ekonomik toparlanmasının uzun vadede süreceğine ilişkin bir işaret daha elde edilmiştir.

Ülke genelindeki krediler, Ekim ayında, son 15 ayın en düşük seviyesine inmiştir. Bu bağlamda, Çin Merkez Bankası'nın (PBOC) bir yıl içinde yaptığı altı faiz indiriminin henüz borçlanmalarda süregelen bir artışa yol açmadığı anlaşılmaktadır.

Bir diğer önemli gösterge olan sanayi üretimi ise Ekim ayında, küresel krizden bu yana en yavaş artışını gerçekleştirmiştir. Buna karşın perakende satışlar ise hız kazanmıştır. Bu durum, Çin ekonomisinin eskiyen büyüme motorlarının teklemesi ile birlikte, tüketici harcamalarına daha fazla dayanan bir büyümeye doğru kademeli geçiş yaptığını işaret etmektedir.

İmalat PMI değeri Ekim ayında bir miktar yükselişle 48,3 düzeyinde gerçekleşse de yine eşik değer altında kalmıştır.

HİNDİSTAN

Hindistan Merkez Bankası, ekonomideki güçlü görünüm tablosunun devam ettiğini ve yakın gelecekte Rupî'nin yatırım için daha cazip hale geleceğini belirtmiştir.

Merkez Bankası tarafından yapılan bir başka açıklamada ise mevcut para politikasıyla TÜFE hedefine ulaşılabilir olduğu belirtilmiştir. Güncel açıklanan veri itibarıyla, Ekim ayı TÜFE yıllık %5 oranında gerçekleşmiştir.

İmalat PMI değeri Ekim ayında 50,7 düzeyine gerileyerek son 22 ayın en kötü performansını sergilemiştir.

BREZİLYA

Depository Trust & Clearing, CDS'lerde en fazla işlem hacminin, Brezilya ve Türkiye kontratlarında yapıldığını açıklamıştır.

Brezilya Merkez Bankası, politika yapıcıların 10 yılın en hızlı enflasyonunu kontrol altına almakta zorlanması ile gösterge faizi sabit tutma kararı almıştır.

İmalat PMI değeri Ekim ayında eşik değer oldukça atında ve son 79 ayın en kötü performansını sergileyecek biçimde 44,1 düzeyinde gerçekleşmiş olması, ekonomideki mevcut olumsuz tabloyu gözler önüne sermektedir.

RUSYA

IMF güncel olarak yayınladığı, Bölgesel Ekonomik Sorunlar Raporu'nda Rus ekonomisinin düşük petrol fiyatları ve yaptırımlara uyum sağlamaya devam ettiğini, ancak 2016'da durgun kalmasının beklendiğini ifade etmiştir.

Rusya ekonomisi 3. çeyrekte %4,1 ile beklenenden az küçülmüştür. Bu bağlamda Ukrayna odağında yaşanan gelişmeler sonucu Rusya'ya uygulanan yaptırımların etkisinin azalarak da olsa sürmeye devam ettiği anlaşılmaktadır.

Rusya Enerji Bakanlığı tarafından, Rus petrol devi Rosneft'in Kuzey Kutbu'ndaki petrol arama ve çıkarma faaliyetleri için Çin'in ulusal petrol şirketi CNPC ile ortaklık görüşmeleri yürüttüğü belirtilmiştir. Bu bağlamda, küresel güç dengelerinin ne yönde şekillenebileceği konusunda fikir vermektedir.

İmalat PMI değeri Ekim ayında 50,2 düzeyinde gerçekleşerek tekrar eşik değerini üzerine çıkmıştır.

TÜRKİYE

1 Kasım seçimlerinin tamamlanması ve yeniden tek parti iktidarının sağlanmasıyla birlikte, tüm gözler yeni kurulacak hükümete odaklanmıştır. Özellikle asgari ücret konusundaki vaatler, tartışmaları da beraberinde getirmiş ve iş dünyasını büyük ölçüde hareketlendirmiştir.

Bununla birlikte iş dünyası kendi açısından yeni hükümetten ivedilikle ekonomi üzerine yoğunlaşmasını, üretim ve yatırım politikalarına odaklanmasını beklemektedir.

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Moody's, Türkiye'nin seçimlerin ardından yeniden tek parti iktidarına dönmesinin, banka hisselerinin fiyatlarının artmasına neden olduğunu ancak banka karları üzerindeki baskının bir süre daha süreceğini kaydetmiştir.

İmalat PMI değeri Ekim ayında bir miktar yükselişle 49,5 düzeyinde gerçekleşmiş olsa da yine eşik değerinin altında kalmış ve üretimin hala tatmin edici olmadığını göstermiştir.

TÜRKİYE'DEKİ GÜNCEL EKONOMİK GELİŞMELER

ENFLASYON

%	TÜFE		Yİ-ÜFE		YD-ÜFE	
Ekim	2014	2015	2014	2015	2014	2015
Yıllık	8,96	7,58	10,10	5,74	8,20	13,17
Yıllık Ort.	8,65	7,69	10,11	5,58	14,77	6,54
Aylık	1,90	1,55	0,92	-0,20	0,60	-2,07

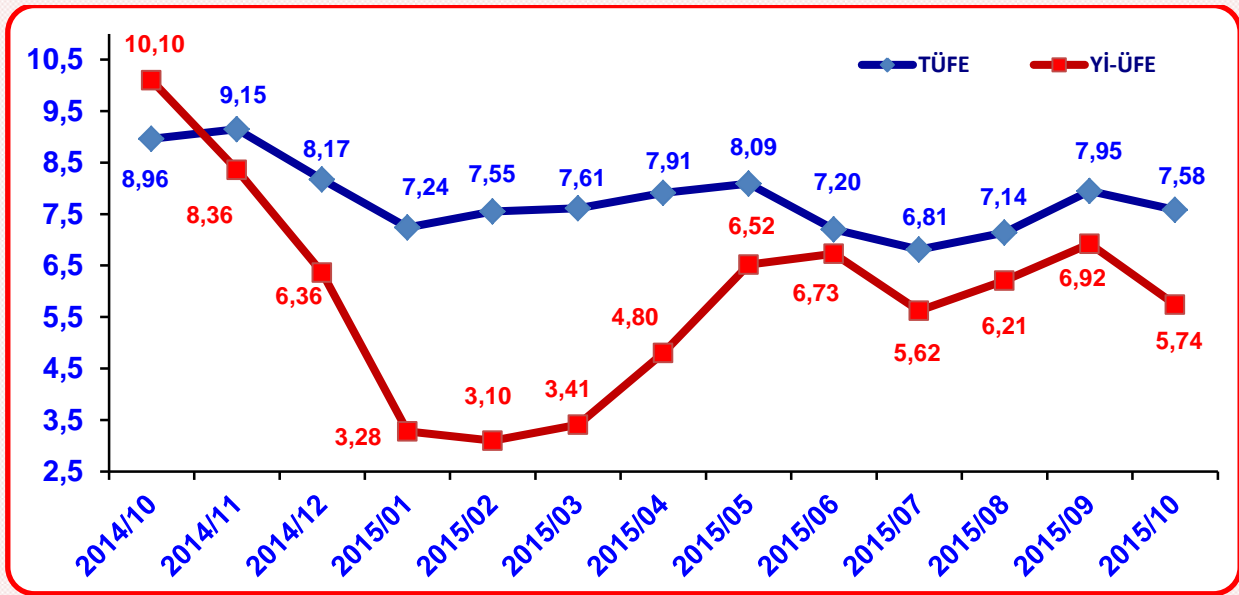
2015 yılı Ekim ayı enflasyon oranı; yıllık TÜFE'de %7,58, Yİ-ÜFE'de %5,74 oranında gerçekleşmiştir. Bir önceki aya göre TÜFE'de %1,55 oranında artış ve Yİ-ÜFE'de ise %0,20 oranında azalış yaşanmıştır.

Yıllık en yüksek artış TÜFE'de (%13,77) ile lokanta ve oteller grubunda gerçekleşmiştir. Ayrıca TÜFE'de bir önceki yılın aynı ayına göre; çeşitli mal ve hizmetler (11,57); eğlence ve kültür (%10,86), ev eşyası (%10,72), ve gıda ve alkolsüz içecekler (%8,69) en çok artışın olduğu diğer gruplardır.

İstatistiki bölgelere göre yapılan ayırmda; İzmir'de TÜFE, bir önceki yılın aynı ayına göre %8,17 ve on iki aylık ortalamalara göre %8,24 oranında artış gerçekleşmiştir.

Yİ-ÜFE alt kalemleri bazında bir önceki aya göre; sanayinin dört sektöründen madencilik ve taşımacılık sektöründe %1,23, elektrik ve gaz sektöründe %0,83 ve su sektöründe %0,70 oranında artış yaşanırken, imalat sanayi sektöründe %0,37, düşüş gerçekleşmiştir. Yıllık bazda imalat sanayideki artış, genel artışın da üstünde %6,56 olmuştur.

Yıllık Değişim Oranları (%)

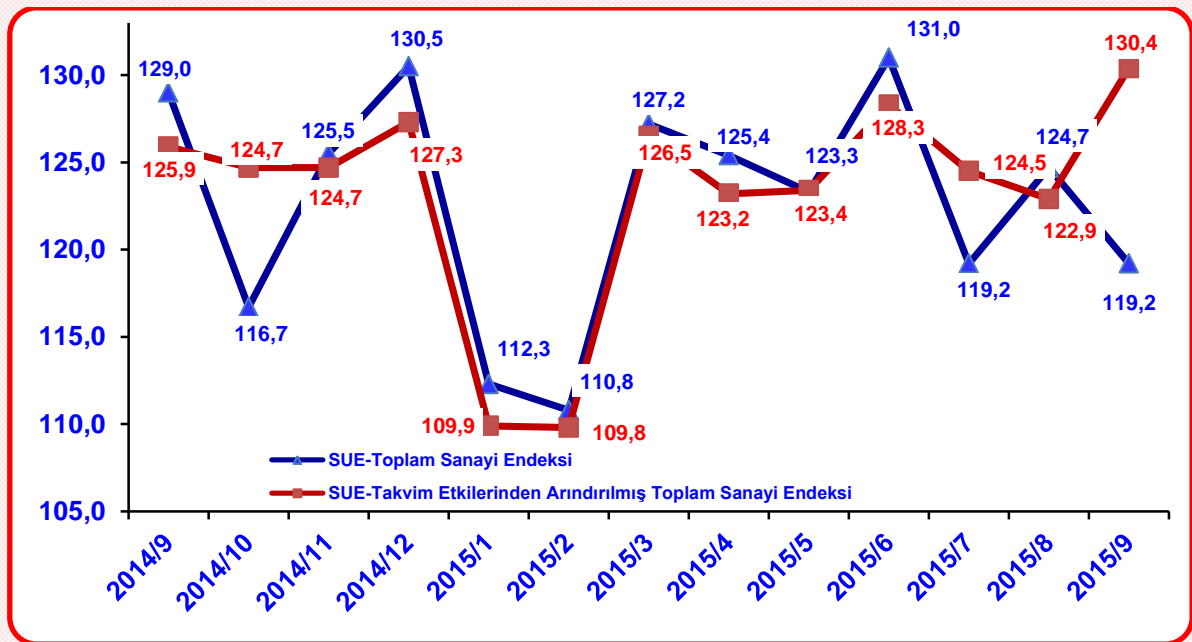
SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ

EYLÜL 2015 (2010=100)	Arındırılmamış		Takvim Etkisinden Arındırılmış		Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış	
	Endeks	Değişim (Yıllık)	Endeks	Değişim (Yıllık)	Endeks	Değişim (Aylık)
Toplam Sanayi	119,2	-7,9	130,4	2,8	126,6	0,0
Madencilik ve Taşocakçılığı	104,6	-15,2	110,8	-9,2	104,4	-3,1
İmalat Sanayi	119,8	-8,7	132,4	3,2	127,9	-0,2
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklim. Ürt. ve Dağıtım	122,1	0,8	127,4	6,0	128,9	2,2

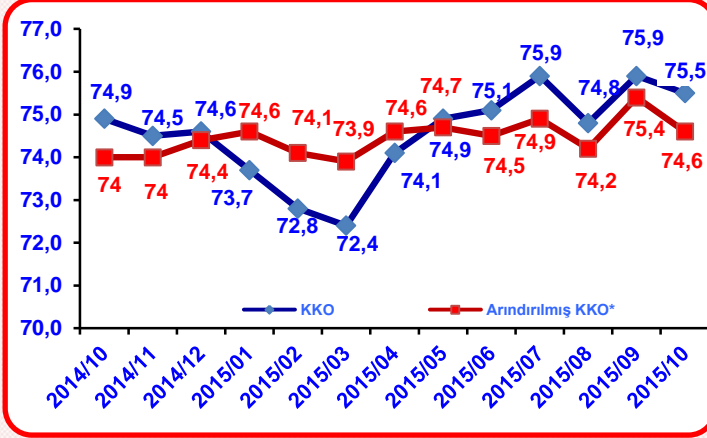
Arındırılmamış Sanayi Üretim Endeksi, bir önceki yılın aynı ayına göre 2015 yılı Eylül ayında %7,9 oranında düşüş göstermiştir.

Takvim etkisinden arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi yıllık bazda %2,8 oranında gerçekleşirken; madencilik ve taşocakçılığı sektöründe %9,2 oranında azalmış, imalat sanayi sektörü %3,2 oranında ve elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü de %6,0 oranında artmıştır.

Ana sanayi gruplarından 2015 yılı Eylül ayında mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi'nde, bir önceki aya göre en yüksek azalış; %6,3 ile dayanıklı tüketim malı imalatında gerçekleşmiştir. İmalat sanayinin alt sektörlerine baktığımızda; aynı dönemde en fazla azalış ise, %13,1 ile bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatında gerçekleşmiştir. Bu azalışı, %12,5 ile kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı ve %6,4 ile mobilya imalatı izlemiştir. En yüksek artış; %15,1 ile diğer ulaşım araçlarının imalatında gerçekleşmiştir. Bu artışı, %12,2 ile temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı ve %7,6 ile kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması imalatı izlemiştir.

KAPASİTE KULLANIM ORANI

2015 yılı Ekim ayında Kapasite Kullanımı %75,5 oranında gerçekleşerek bir önceki ayın altına düşmüştür. Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı %89, bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı %86,2, kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı %82,4, tütün ürünleri imalatı %81,8 ile 2015 yılı Ekim ayını en yüksek kapasite ile kapatan sektörlerdir.

HANEHALKI İŞGÜCÜ İSTATİSTİKLERİ

Mevsim etkilerinden arındırılmamış temel işgücü göstergeleri

AĞUSTOS 2014-2015	Toplam	
	2014	2015
15 yaş ve daha yukarı yaştakiler		
Nüfus (Bin kişi)	57.098	57.973
İşgücü (Bin kişi)	29.257	30.208
İstihdam (Bin kişi)	26.313	27.150
Tarım	5.815	6.017
Tarım dışı	20.498	21.134
İşsiz (Bin kişi)	2.944	3.058
İş gücüne dahil olmayanlar (Bin kişi)	27.841	27.764
İşgücüne katılma oranı (%)	51,2	52,1
İstihdam oranı (%)	46,1	46,8
İşsizlik oranı (%)	10,1	10,1
Tarım dışı işsizlik oranı (%)	12,3	12,4
15-64 yaş grubu		
İşgücüne katılma oranı (%)	56,0	57,0
İstihdam oranı (%)	50,2	51,1
İşsizlik oranı (%)	10,3	10,3
Tarım dışı işsizlik oranı (%)	12,4	12,4
Genç nüfusta (15-24 yaş) işsizlik oranı (%)	18,9	18,3

Türkiye genelinde 15 ve yukarı yaştakilerde 2015 yılı Ağustos ayında işsizlik oranı geçen yılın aynı ayına göre değişim göstermeyerek %10,1 oranında gerçekleşmiştir. İşsizlik oranı; erkeklerde %8,8, kadınlarda %13,1 oranında kaydedilmiştir. Tarım dışı işsizlik oranı %12,4, işsiz sayısı 3 milyon 58 bin kişidir. Genç nüfusta işsizlik oranı %18,3 seviyesinde gerçekleşmiştir.

2015 yılı Ağustos ayında istihdam edilenlerin %22,2'si tarım, %19,3'ü sanayi, %7,5'i inşaat ve %51'i hizmetler sektöründedir.

İSTİHDAMIN GELİŞİMİ (Bin kişi, 15+ yaş)

AĞUSTOS 2015	SANAYİ	TARIM	İNŞAAT	HİZMETLER	TOPLAM
Erkek	4.061	3.200	1.959	9.752	18.972
Kadın	1.191	2.817	69	4.101	8.179
Toplam	5.252	6.017	2.028	13.853	27.150

ÖDEMELER DENGESİ

(Milyon Dolar)	Eylül		12 Aylık Kümülatif 2015
	2014	2015	
CARİ İŞLEMLER HESABI	-2.365	95	-40.569
SERMAYE HESABI	-11	0	-9
FİNANS HESABI	-2.666	2.075	-32.597
Doğrudan Yatırımlar (net)	-623	-255	-9.324
Portföy Yatırımlar (net)	-1.446	2.871	5.256
Diğer Yatırımlar (net)	-148	306	-21.381
Rezerv Varlıklar (net)	-449	-847	-7.148
Net Hata ve Noksan	-290	1.980	7.981

Kaynak: TCMB

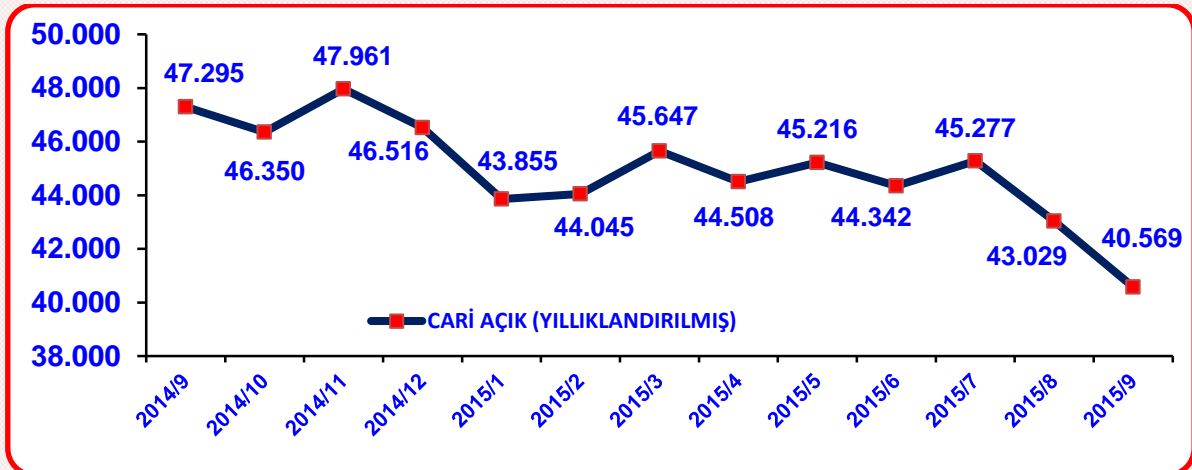
Cari işlemler açığı, 2015 yılı Eylül ayında Ekim 2009'dan bu yana ilk defa, yapılan son revizelerle, Ağustos ayında 27 milyon dolar ve Eylül ayında 95 milyon fazla vermiştir. Eylül 2015'de fazla verilmesinde ithalattaki ve seyahat gelirlerindeki azalışın etkisiyle dış ticaret açığında yaşanan daralmanın önemli rol oynadığı görülmektedir. Aynı dönemde 12 aylık kümülatifte ise, Eylül 2015'de Ekim 2010'dan beri 40,6 milyar dolar olarak en düşük seviyeye gerilemiştir.

Yılın ilk dokuz aylık döneminde %18,9 oranında daralarak 25,6 milyar dolar olarak gerçekleşen dış ticaret açığı da bu düşüşte etkili olmuştur. Dış ticarete yaşanan iyileşmeler cari dengeyi olumlu etkilemeye devam etmektedir. Yıllık bazda ihracatın 2015 yılı Eylül ayında 2,3 milyar dolar azalması ve enerji fiyatlarının düşüşüyle ithalattaki 4,8 milyar dolarlık daralma, Eylül 2014'de 649 milyon dolar net altın ithalata karşın Eylül 2015'de 520 milyon dolar net altın ihracatı yapılması dış ticaretin geçen yıla oranla daralmasına neden olmuştur.

Doğrudan yatırımlarda, 2015 yılı Eylül ayında bir önceki yılın ayına göre %60 azalarak 255 milyon dolar sermaye girişi olmuştur. 2015 yılı Ocak-Eylül döneminde ise, net doğrudan yatırımlar %71 oranında artarak 8,7 milyar dolar olarak kaydedilmiştir.

Portföy yatırımlarında Mayıs ayından bu yana net sermaye çıkışlarının yaşandığı görülmekte olup, 2015 yılı Eylül ayında 2,9 milyar dolarlık, 2015 yılı Ocak-Eylül döneminde ise bu net çıkışın 11,6 milyar dolara ulaştığı görülmektedir. Portföy yatırımlarındaki bu yüklü çıkışa karşın, 2015 yılı Eylül ayında net hata noksan kalemindeki 2 milyar dolarlık girişle cari açığın finansmanı dengelenmiştir. Yine, 2015 yılı Ocak-Eylül döneminde 13,4 milyar dolarlık sermaye girişi yaşanan net hata noksan kalemi cari açığın finansmanına katkısını sürdürmektedir.

Ülkemizin de içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkelere karşı risk algısının bozulmasının etkisiyle sermaye çıkışlarının devam edeceği öngörülmektedir. Bu bağlamda bu sermaye giriş çıkışlarındaki dalgalanmalarda, cari açığın finansmanına katkı sağlayan banka ve diğer sektörlerin yurtdışından kredi kullanımları etkili olacaktır. Fed'in faiz artırımına yönelik beklentilerin de gelişmekte olan ülkeler üzerinde yönlendirici etkisi olacağı tahmin edilmektedir. Dış ticaret açığındaki daralmanın süreceği ve cari dengede iyileşmelerin devam edeceği öngörülmektedir.

GÜVEN ENDEKSLERİ

Aylar	Reel Kesim Güven Endeksi	Tüketici Güven Endeksi
2014		
Ekim	106,9	70,3
Kasım	102,7	68,7
Aralık	101,2	67,7
2015		
Ocak	103,2	67,7
Şubat	103,4	68,1
Mart	103,5	64,4
Nisan	107,9	65,4
Mayıs	109,0	64,3
Haziran	104,9	66,4
Temmuz	105,4	64,7
Ağustos	103,7	62,4
Eylül	99,1	58,5
Ekim	100,5	62,8

*2004-2011 dönemi için modele dayalı yaklaşımla geriye çekme yöntemi uygulanmış olan yeni seri

Reel Kesim Güven Endeksi; 2015 yılı Ekim ayında, 1,4 puan artarak, 100,5 seviyesinde gerçekleşerek azda olsa bir artış göstermiştir.

Tüketici Güven Endeksi, 2015 yılı Ekim ayında bir önceki aya göre %7,3 oranında artarak 62,8 seviyesinde gerçekleşmiştir. Endeks, ülke içi siyasi belirsizliklerin yavaş yavaş ortadan kalkmasıyla 2015 yılı Haziran ayından beri ilk kez artış göstermiştir.

BÜTÇE GERÇEKLEŞMELERİ

2014 yılı Ocak-Ekim döneminde 14,9 milyar TL, 2015 yılı Ocak-Ekim döneminde 6,2 milyar TL bütçe açık vermiştir. Aynı dönemde bütçe gelirleri %14,5 oranında artarak 398 milyar, bütçe giderleri ise, %11,5 oranında artarak 404,2 milyar TL olarak kaydedilmiştir.

2015 yılı Ocak-Ekim döneminde vergi gelirleri, bir önceki yılın aynı dönemine göre %16,3 oranında artarak 333,3 milyar TL seviyesine ulaşmıştır. Faiz hariç giderler %12,4 oranında artarak, 356,8 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. 2014 yılı Ocak-Ekim döneminde 30,3 milyar TL faiz dışı fazla verilmişken, bu yılın aynı döneminde 41,2 milyar TL faiz dışı fazla verilmiştir.

Milyon TL	OCAK-EKİM		Değişim Oranı (%)
	2014	2015	
Bütçe Giderleri	362.620	404.213	11,5
Faiz Hariç Giderler	317.347	356.811	12,4
Faiz Giderleri	45.273	47.403	4,7
Bütçe Gelirleri	347.679	397.986	14,5
Vergi Gelirleri	286.575	333.337	16,3
Bütçe Dengesi	-14.941	-6.227	58,3
Faiz Dışı Denge	30.332	41.175	35,7

Kaynak: BUMKO

DIŞ TİCARET

Milyon ABD \$		İhracat (FOB)		İthalat (CIF)		Ara (Hammadde) Malları İthalatı		Dış Ticaret Dengesi		İhracatın İthalatı
Aylar	Yıl	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	Karşılama Oranı (%)
Ocak-Eylül	2014	118.382		179.820		131.732		-61.438		65,8
	2015	107.293	-9,4	156.315	-13,1	108.672	-17,5	-49.021	-20,2	68,6
Eylül	2014	13.583		20.596		15.142		-7.013		66,0
	2015	11.659	-14,2	15.401	-25,2	10.573	-30,2	-3.742	-46,6	75,7

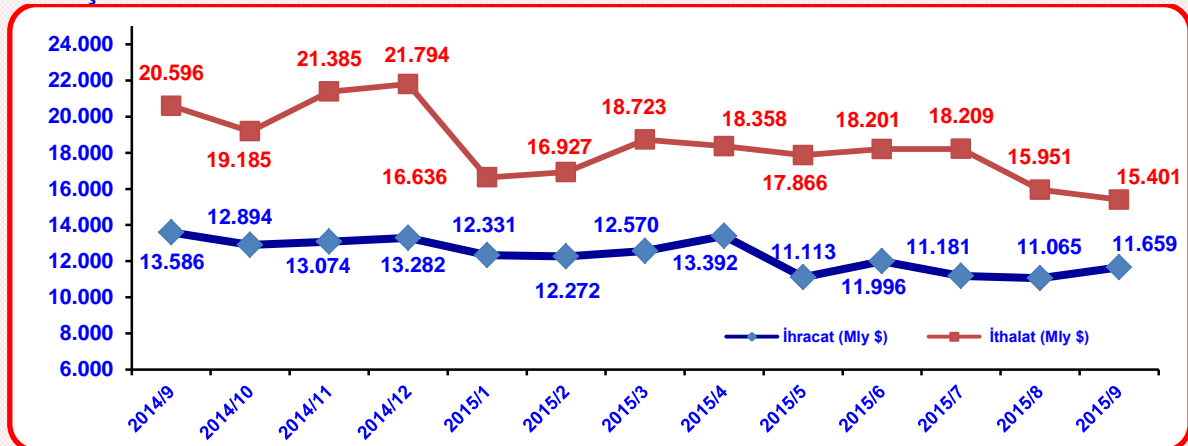
2015 yılı Eylül ayında ihracat, 2014 yılı Eylül ayına göre %14,2 azalarak 11,6 milyar dolar, ithalat da %25,2 oranında azalarak 15,4 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde dış ticaret açığı %46,6 oranında azalarak 3,7 milyar dolar seviyesine gerilemiştir.

2014 yılı Eylül ayında %43,9 olan Avrupa Birliği'nin (AB) ihracattaki payı, 2015 yılı Eylül ayında %47,2 olmuş; 2015 yılı Eylül ayında, 2014 yılının aynı ayına göre, AB'ye yapılan ihracat %7,7 oranında azalarak 5,5 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

2015 yılı Eylül ayında fasıllar düzeyinde en büyük ihracat kalemi, "motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı" (1.573 milyon \$) olurken; bu fasılı "kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar" (994 milyon \$); "kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları" (988 milyon \$) ve "örme giyim eşyası ve aksesuarı" (741 milyon \$) ve "elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı" (688 milyon \$) izlemiştir. "Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar" (2.912 milyon \$); "kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları" (1.878 milyon \$); "elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı" (1.304 milyon \$); "motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı" (1.291 milyon \$) ve "demir ve çelik" (1.075 milyon \$); ile en yüksek ithalat yapılan fasıllar olmuştur.

2015 yılı Eylül ayında İzmir'in ihracatı 2014 yılı Eylül ayına göre, %19,6 oranında azalarak 628 milyon dolar, ithalatı da %16,6 oranında azalarak 661 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

2015 yılı Eylül ayında Ege Bölgesi'nin ihracatı 2014 yılı Eylül ayına göre, %19,6 oranında azalarak 1,09 milyar dolar, ithalatı da %13,8 oranında azalarak 1,14 milyar dolar olarak kaydedilmiştir.

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER TABLOSU

BÜYÜME	2010	2011	2012	2013	2014	2015/II
GSYH (Cari Fiyatlarla) (Milyon \$)	731.608	774.188	785.721	821.937	800.107	180.451
Büyüme Oranı (Sabit Fiyatlarla) (%)	9,2	8,8	2,2	4,2	2,9	3,8
İmalat Sanayi (Sabit Fiyatlarla) (%)	13,6	10	1,8	3,7	3,7	5,0
İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM	2010	2011	2012	2013	2014	Ağu.15
İstihdam Edilen Kişi Sayısı (Bin Kişi)	22.594	24.110	24.821	25.524	25.933	27.150
İstihdam Oranı (%)	41,3	43,1	43,6	44,0	45,5	46,8
İşsiz Sayısı (Bin Kişi)	3.046	2.615	2.518	2.747	2.853	3.058
İşsizlik Oranı (%)	11,9	9,8	9,2	9,7	9,9	10,1
Tarım Dışı İşsizlik Oranı (%)	14,8	12,4	11,5	12,0	12,0	12,4
ENFLASYON (%)	2010	2011	2012	2013	2014	Eki.15
Yİ-ÜFE (yıllık)	8,51	11,07	6,17	4,48	10,29	5,74
YD-ÜFE (yıllık)	-	14,65	3,49	6,57	13,12	13,17
TÜFE (yıllık)	8,58	6,45	8,94	7,49	8,85	7,58
DIŞ TİCARET (Milyon \$)	2010	2011	2012	2013	2014	Oca.-Eyl. 2015
İhracat	113.883	134.907	152.462	151.803	157.643	107.293
İthalat	185.544	240.842	236.545	251.661	242.184	156.315
Dış Ticaret Dengesi	-71.661	-105.863	-84.083	-99.858	-84.540	-49.021
Cari İşlemler Dengesi	-45.420	-75.082	-48.497	-64.940	-45.846	-25.561
TEŞVİKLİ YATIRIMLAR	2010	2011	2012	2013	2014	Oca.-Eyl. 2015
Teşvikli Yatırımlar (Milyon TL)	60.241	52.384	57.822	96.048	62.021	65.755
Teşvikli Yatırımlar (Belge Adedi)	3.956	4.213	4.234	4.906	4.055	3.294
KURULAN-KAPANAN ŞİRKETLER (Adet)	2010	2011	2012	2013	2014	Oca.-Eki. 2015
Kurulan Şirket Sayıları	102.913	114.872	107.219	108.930	126.635	94.449
Kapanan Şirket Sayıları	43.363	56.121	47.978	37.273	39.051	26.713
ULUSLARARASI SERMAYELİ YATIRIMLAR	2010	2011	2012	2013	2014	Oca.-Ağu. 2015
Şirket Sayısı (Adet)	3.250	4.333	4.265	3.780	4.692	3.157
Yatırım Tutarı (Milyon \$)	6.221	14.146	10.126	9.298	8.447	8.624
DÖVİZ POZİSYON AÇIĞI (Milyar \$)	2010	2011	2012	2013	2014	Ağu.15
Reel Kesimin Döviz Pozisyon Açığı	-92	-122	-139	-174	-175	-177
BORÇLANMA (Milyar \$)	2010	2011	2012	2013	2014	2015/II
Dış Borç Stoku	292	304	339	389	402	405
Kamu	89	94	104	116	118	116
Özel	191	200	228	268	282	288
KREDİLER (Milyar \$)	2010	2011	2012	2013	2014	2015/III
Özel Sektörün Yurtdışından Sağladığı Kredi Borcu	119,7	126,8	139,6	155,9	167,4	211,5
SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ	2010	2011	2012	2013	2014	Eyl.15
(Yıllık Ortalama % Değ.) Takv. Etk. Arındırılmış						
Toplam Sanayi	12,4	9,7	2,5	3,4	3,5	2,8
İmalat Sanayi	14	10,1	2,2	4,4	3,1	3,2
KAPASİTE KULLANIMI (%)	2010	2011	2012	2013	2014	Eki.15
Kapasite Kullanım Oranı	72,6	75,4	74,2	74,6	74,4	75,5
GÜVEN ENDEKSLERİ	2010	2011	2012	2013	2014	Eki.15
Reel Kesim Güven Endeksi	106,4	97,2	106,3	108,1	107,1	100,5
Tüketici Güven Endeksi	90,9	92	75,8	76	72,5	62,8
Ekonomi Güven Endeksi	-	-	104,2	107,9	94,1	81,5
SANAYİ CİRO ENDEKSİ	2010	2011	2012	2013	2014	Eyl.15
Sanayi Ciro Endeksi	100	129,9	140,1	153,1	172,7	189,7
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ (Milyon TL)	2010	2011	2012	2013	2014	Oca.-Eki.15
Bütçe Dengesi	-40.081	-17.783	-28.791	-18.449	-22.666	-6.227
PROTESTOLU SENET	2010	2011	2012	2013	2014	Oca.-Eki.15
Protesto Edilen Senet Sayısı (Bin Adet)	1.216	919	1.075	1.091	1.004	826
Protesto Edilen Senet Tutarı (Milyon TL)	5.769	4.902	6.949	7.494	8.221	7.903
KARŞILIKSIZ ÇEK	2010	2011	2012	2013	2014	Oca.-Eki.15
Karşılıksız işlemi yapılan Çek Adedi (Bin Adet)	860	581	943	748	673	618
Karşılıksız işlemi yapıldıktan sonra ödenen Çek Adedi (Bin Adet)	505	298	400	289	216	127
BORSA VE DÖVİZ	2010	2011	2012	2013	2014	20.11.2015
BIST 100 Endeksi	59.567	60.195	64.982	77.314	76.306	80.682
Euro/\$	1,33	1,39	1,29	1,33	1,33	1,0693

SEKTÖREL BAKIŞ

AYAKKABI SEKTÖRÜ

Gün geçtikçe modern dünyanın vazgeçilmezi haline gelen sektör, global ölçekte yaşanan ekonomik dalgalanmalardan en az etkilenen ve büyümede istikrarını koruyan bir sektör olarak gözümüze çarpmaktadır. Gelişmiş ülkelerdeki ayakkabı tüketimi gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelere oranla yüksektir. Kişi başı tüketime baktığımızda ortalama yaklaşık olarak İngiltere'de %8,1, ABD'de %7,5, İspanya'da %6,3 ve Türkiye'de %2,5 oranlarındadır.

Ayakkabı sektörü; birçok girdi sağlayan deri, tekstil, plastik, metal, ağaç, makine, kimya gibi sektörlerle de etkileşim halindedir. Bu bağlamda sektörde kullanılan bağ, toka, fermuar, vardola, yapıştırıcı, ökçe, çivi, kesici aletler, kalıplar gibi aksam parçalar belirtilen sektörlerden temin edilmektedir.

Sektörde üretimin %70'e yakını yarı makineleşmiş işletmelerde yapılmaktadır. Geçmişte daha çok emek yoğun bir sektör olarak varlığını sürdürürken, gelişen teknolojiyle makineleşmiş ve yarı makineleşmiş işletmelere zaman içinde yönelme olmuştur. Ancak, kesim, dikim, montaj, kalite kontrol, üretim planlama ve test aşamalarında yine de insan gücünü mecbur kılmaktadır. Bu bağlamda da sektör gelişmekte olan ülkelerde işsizliğin en büyük destekçisidir. Ülkemizde, 40 bine yakın işletme de yaklaşık 380 bin kişiye istihdam sağlamaktadır.

Dünya Ayakkabı üretiminin yaklaşık %87'sini Asya ülkeleri gerçekleştirirken, Çin dünya üretiminin %60'ını ve Asya ülkelerinin de %70'ini gerçekleştirmektedir. Çin orta ve düşük kaliteli üretimiyle lider konumda olup, yüksek üretim kapasitesi ve düşük işgücü maliyetiyle özellikle ABD olmak üzere önemli ayakkabı üreticilerinin dikkatini çekmektedir.

Avrupa ise, daha iyi tasarım, yüksek kalite ve konfora ağırlık vererek dünya ayakkabı sektör pazarlarında yüksek miktarda üretimden çok katma değerli ürünler üretmeye yoğunlaşmış ve sektöre farklı bir boyut kazandırmıştır. Ayakkabı sektöründe İtalya moda ve tasarımı buluşturduğu yenilikçi ürünleriyle AB üretiminin yaklaşık yarısını karşılamaktadır. AB ülkeleri sektörde 13.500'e yakın firmada yaklaşık 198.000 kişiye istihdam sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, Asya ülkelerindeki düşük işgücü maliyetleri ile dış ticaretteki standartların daha kolay olmasına bağlı olarak AB'nin sektördeki dış ticaret açığı giderek artmaktadır. AB ülkeleri yıllık ortalama dünya ortalamasının üstünde olup, yaklaşık 3,1 milyar çift ayakkabı tüketimi ile dünyada birinci sıradadır. ABD ise, yaklaşık 2,3 milyar çift ayakkabı tüketimi ile sektörde en büyük ithalatçı olarak yer almaktadır. %17,4 ile Almanya, %17 ile Fransa, %16,1 ile İngiltere, %12,6 ile İtalya ve %8,3 ile Fransa olmak üzere toplamda AB, ayakkabı tüketiminin %25'ini karşılamaktadır. Türkiye ise, yaklaşık yıllık ortalama da 2 çift ayakkabı tüketimi ile AB ve dünya ortalamasının altında kalmaktadır.

İşgücü maliyetlerinin yüksek olması sebebiyle AB ayakkabı sanayi küçülmesine rağmen, dünya ayakkabı üretimindeki payı artmaktadır. Amerika kıtasında ise, Meksika, Brezilya gibi önemli üreticilerin varlığı nedeniyle küçülme AB'ye oranla daha yavaş ilerlemektedir.

Dünya ticaret örgütü 2014 yılı verilerine göre; dünya ayakkabı ithalatı 132 milyar dolar olup, ABD ise 26 milyar dolarlık ithalatıyla dünyanın ayakkabı ithalatından %19 payı alarak sektörde dünyanın en büyük ithalatçısı konumundadır. Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya ve Japonya sırasıyla dünyanın diğer büyük ithalatçı ülkeleridir.

Dünyanın en büyük üreticisi ve ihracatçısı İtalya 2014 yılında 6,5 milyar dolar ithalat gerçekleştirmiştir. Bu durum, iç talebi karşılama dışında yurtdışı fason üretiminin ithalatı ile reeksport için yaptığı ithalattan kaynaklanmaktadır.

Ayakkabı sektöründe ithalat vergileri gelişmekte olan ülkelerde düşük seviyede iken; Çin, Meksika, Hindistan, Brezilya gibi gelişmekte olan ülkelerde sanayilerini korumalarına yönelik olarak yüksek gümrük vergileri uygulamaktadırlar.

Dünya ticaret örgütü 2014 yılı verilerine göre; dünya ayakkabı ihracatı 145 milyar dolar, Çin ise 56 milyar dolar ihracatıyla, dünya ayakkabı ihracatından %39 payı alarak dünyanın en büyük ihracatçısı konumundadır. Vietnam, İtalya, Almanya, Belçika ve Çin sırasıyla dünyanın diğer büyük ihracatçı ülkeleridir.

2014 yılında %41,6 ile deri yüzlü ayakkabılarda, %28,4 ile yüzü plastik/kauçuk malzemedan olan diğer ayakkabılar, %18,7 ile yüzü dokuma maddelerinden olan ayakkabılarda en çok ihracat gerçekleştirilmiştir. Dünya ayakkabı sektöründe Çin hariç tüm üreticilerin deri ve alt sektörlerine yöneldiği görülmektedir. Bu durum gelecekte ayakkabı sektöründe rekabetin deri ürünleri üzerinde yaşanacağını işaret etmektedir.

Ayakkabı sektörü daha çok İstanbul ve İzmir şehirlerinde kümelenmiş olsa da, Konya, Bursa, Ankara, Gaziantep, Manisa, Denizli, Adana, Malatya, Çorum gibi şehirlerde de yer almaktadır. Türk ayakkabı sektörü sahip olduğu kapasitenin altında üretim gerçekleştirmesine rağmen, uluslararası standartlarda üretilen CE işaretli ayakkabıların yurtiçinde satışı ve AB'ye ihracatı yapılmaktadır. Ülkemizde ayakkabı makineleri ve ayakkabı yan sanayisi de gelişmiştir. Sektördeki üretimin yaklaşık %5'ini oluşturan yan sanayi, geniş ürün çeşitliliği ile taban, ökçe, kalıp gibi ürünlerin ihracatını mümkün kılmaktadır. Ayakkabı yan sanayi de İstanbul, İzmir, Konya ve Gaziantep civarında faaliyet göstermektedir.

Türk ayakkabı sektörü ihracatı, küçük atölye tipi üretimin yaygın olması, kalifiye eleman eksikliği, yan sanayi girdilerindeki kalite ve standardın yetersiz olması ve ithalat rekabeti gibi nedenlerle istenilen seviyeye ulaşamamıştır.

Son on yılda Türk ayakkabı sektör ihracatında yaklaşık 75 milyon dolar, ithalatında yaklaşık 41 milyon dolar yıllık ortalama artış yaşanmıştır. Sektör ithalatının yarısına yakını Çin'den yapılmaktadır. Son yıllarda uzak doğudan özellik spor ayakkabı olmak üzere, birçok ürünün getirilmesi sektördeki firmaların rekabet edebilirliğini olumsuz etkilemiştir.

Türk ayakkabı sektöründe, Sosyal Güvenlik Kurumu 2014 yılı verilerine göre, 6.767 işyerinde 64.533 kişi istihdam edilmektedir.

Ülkemizde daha çok geleneksel ve enjeksiyon yöntemiyle ayakkabı üretimi yapılmakta olup, daha çok geleneksel yöntem kullanılmaktadır.

Tuik verilerine göre; sektör ihracatı 2014 yılında 719 milyon dolar, 2015 yılı Ocak-Eylül döneminde 534 milyon dolardır. İthalat 2014 yılında 954 milyon dolar, 2015 yılı Ocak-Eylül döneminde 645 milyon dolardır. 2015 yılı Ocak-Eylül döneminde Irak, Rusya, Almanya, Sudi Arabistan ve İngiltere en çok ihracatın yapıldığı ülkelerdir. Aynı dönemde Çin, Vietnam, İtalya, Endonezya ve İspanya en fazla ithalatın gerçekleştirildiği ülkelerdir.

Dünyada sektörde öncü ülkelerle rekabet edebilir potansiyele sahip olan Türk ayakkabı sektörünün tanıtım ve markalaşma, hızla gelişen teknolojinin takibi, Ar-ge ve kalite çalışmaları ve tüm bunlarla birlikte katma değerli ürünler üreterek hak ettiği yere ulaşacağı kaçınılmazdır.

Kaynaklar:

- Ekonomi Bakanlığı Ayakkabı Sektör Raporu
- Ragıp Ferda AYDINALP Ayakkabı Sektörü 13.02.2015
- Türkiye İstatistik Kurumu
- DOĞAKA Ayakkabıcılık Sektör Raporu 2014
- Trademap (Dünya Ticaret Örgütü) verileri